

Illusioon – nagu luikede järv

TIIT TUUMALU

tiit.tuumalu@postimees.ee

Kõrgele olid aetud ootused enne «Luikede järve». «Coppelia» ja «Cassandra» olid pööranud uue lehekülje Estonia balleti loos, intrigeerivat kontseptsiooni töötas ka «Luikede järv». Oli ju Tiit Härm rääkinud hingestatult sellest, kuidas mingit luikede järve pole realselt olemaski, et see on vaid Siegfriedi fantaasiamaailm, kuhu ta pageb argielu kohustuste eest.

Midagi johnneumeierlikku kumas sellest läbi. See ameeriklane oli 1976. aastal Hamburgis välja toonud balleti «Illusioonid – nagu «Luikede järv»», mille ajalooline peategelane, oma allosaletud ja end luigesümbollikaga ümbritsenud «hullumeelne» Baieri prints Ludwig II, käib regulaarselt «ära» ühe balleti sees ette kantavas teises balletis, pealkirjaga «Luikede järv».

See kinematograafiline kunsttükk, milles reaalsus põimub fantaasiaga ja olevik minevikuga, on Mats Eki ja Matthew Bourne'i tehtu kõrval jäänud üheks huvitavamaks «Luikede järve» tõlgenduseks.

Igamehe eldoraado

Ka Härm'i versioon algab paljulubavalt – kinematograafilise, tihedalt kokku «monteeritud» *intro*'ga, mille käigus viisandatakse konfliktitüüpjooned ja tutvustatakse tegelasi.

Härmuse eesriide taga toimuv annab mõista, et Siegfried, kelle mõtlikus kujus aimub sedasama riigiasjades saamatut Ludwigit, on parasjagu kusagil «ära». Tema selja taga valgustub

Uus ballett Estonia teatri laval

Pjotr Tšaikovski «Luikede järv»

Koreograaf-lavastaja Tiit Härm, muusikaline juht ja dirigent Arvo Volmer, kunstnik Eldor Renter. Osades Marina Tširkova või Kaie Kõrb (pildil), Vladimir Arhangelski või Sergei Bassalajev, Sergei Upkin või Allan Simson

Esietendused 28. ja 30. novembril

«suure plaanina» välja peaminister Rothbart, kes sekkub Siegfriedi ulma ja üritab teda reaalsusse tagasi tuua, aga edutult. Seejärel läheb unenägu edasi, kaugusest ujuvad lähemale luigid ja «suur plaan» demonstreerib korra ka Siegfriedi ideaalnaist Odette'i.

Intro mängib vaatajale kätte võtme mõistmaks, et klassikalisel II vaatuse luigetügil toimuv pole mitte reaalsus, vaid Siegfriedi kujutelm, millesse ta kohe pärast I vaatuse balli järjekordselt põgeneb.

Sujuvat üleminekut ühest vaatusest teise märgib vaid lavale ilmuv tool ning Siegfriedile suunatud punktvalgus. Täpselt samamoodi – kinematograafiliselt – on Härm kokku pannud ka III ja IV vaatuse ning seegi on tehtud sisuliselt õigustatult ja vormiliselt elegantselt.

Rohkem küsimusi tekitab Siegfriedi tegelaskuju ise, kelle «kannatuse» lugu Härm'i lavastatud ja koreografeeritud «Luikede järv» justkui olema peaks.

Härm'i Siegfried on teatud mõttes arhetüüp, kellesse kontsentreeritud jooni on peidus meis kõigis. Kes meist ei rabeleks kohustuste koorma all – osa neist võetud vabatahtlikult, osa sunniviisiliselt – nagu orav

rattas, kes meist poleks pagenud ähvardava homse eest unistustesse, loonud oma eldoraadosid või Odette'isid.

Kõrbi vara maha kanda

Härm on küll mõistnud seda indiviidi ja sootsiumi vahelist võõrandumist, millena «Luikede järv» end tõlgendada laseks – rõhutades seda aspekti oma libretoski –, kuid välja lihvitud seda paraku ei ole. Tema «Luikede järv» koos Eldor Renteri toretseva lavakujunduse ja kostüümidega jääb muinasjutu turvalisse maailma, ehkki võiks ukse paotada kuhugi sinna, kus liigub Mauro Bigonzetti oma «Coppeliaga».

Võrreldes sellega, kui suurt osa mängib Siegfried Härm'i libretos, jääb tema koreograafiline keel, see, milles ta kõneleb ja mille kaudu ta ümbritsevaga suhestub, tagaplaanile, kuidagi iseloomutuks, olgu Vladimir Arhangelski nii hää kui tahes.

Teravalt tuleb see välja ka võrdluses Odette'i/Ottiliega, kelle jaoks loodud liikumine on isikupärasem ja nüansirikkam. Anuvallt ülestõstetud käed, leegitsev pilk ja arutu tormlemine mööda lava pole ju ometi ainus võimalus oma meelega nähtavaks tantsida.

Sestap tõusevad printsi asemel jõulisemalt esile hoopis luigid, kelle lugu klassikaline «Luikede järv» ju tegelikult ongi. Kui I esietendusel tantsinud Marina Tširkova oli veenvam musta luigena – tema atraktiivsus oli ülimalt peibutav, aga mõneti ka ülalata, sest Tširkova on varasemast meelde jäänud rohkem kui nn Giselle'i tüüpi tantsija, siis II esietendusel laval olnud Kaie Kõrb kehtestas end eelkõige valge luigena, tõestades, et teda on veel vara maha kanda.

Kõrbi liigutustes oli vähem välist sära, kuid seda enam sisemist aristokraatlikkust. Või küpsust. Tema I osa luigetiigi *pas de deux* Sergei Bassalajevi-ga kiirgas saali kõrgepinget – väljapeetud poosid, haruldaset täpselt muusikasse sulanduv liikumine...

See, et Estonia balletitrupp demonstreerib kõigil etendustel püsivat kõrgvormi, on viimase aasta jooksul juba tavaks saanud. Kui siit veel kedagi esile tõsta, siis noori – tänu Tallinna Balletikooli lõpetanud Allan Simsonile ja Galina Laušile (2002) Eriti viimases on aimata potentsiaali, mis peatselt balletiparnassi tippu võib viia.

Ma ei taha oma jutuga väita, nagu oleks Siegfriedi kuju Härm'ile vastupanu osutanud. Pigem on lavastaja ise osutanud tagasihoidlikuks, jättes printsis sisalduva väljakutse vastu võtmata ja rahuldudes kulunud moega klassikalise lahendusega.

Aga nagu ütleb üks mu hää tuttav – klassikalise balleti ja ooperi puhul on kõige olulisem see, et lavastaja midagi ära ei rikuks. Ja Härm'i kiituseks tuleb öelda, et tal on see korda läinud.

Hingestatud: prints Siegfried (Vladimir Arhangelski) ja tema ideaalnaine Odette (Marina Tširkova).

LIIS TREIMAN